

A német foglalkoztatás- és bér-, valamint energia-politika és a termelékenység összefüggései: követendő-e a német példa a francia mezőgazdaság és élelmiszer-ipar számára?

A német és a francia élelmiszer-ipar nagyon komoly versenyképesség-béli különbségét vizsgálva a szakértők szerint egyáltalán nem zárható ki, hogy a munkabérben jelentkező nagy különbség tette lehetővé, hogy az elmúlt években olyan forrásokat tudtak a német ágazati szereplők a kutatás-fejlesztésre, innovációra és marketingre fordítani, amik hosszabb távra is stabilizálták a német versenyelőnyt. Ezt pedig nem fogja jelentősen veszélyeztetni, ha a munkabér költsége valamelyest emelkedni fog a kötelező minimálbér intézményének várható bevezetése miatt. A német agrárgazdaság koncentrációját, szervezettségét, valamint az alkalmazott innovatív technológiák szintjét tekintve olyan további tényezőket lehet említeni, amik érdemi előnyt jelentenek a németországi ágazati szereplők számára. Franciaországban csak akkor lehetne érdemi versenyképesség-javulást remélni, ha nagyon komoly kormányzati intézkedések születnének a bérekre rakódó költségek csökkentésére, valamint alapvető szerkezeti reformokat hajtanának végre a legtöbb ágazatban – erre viszont több ok miatt is nagyon kevés az esély.

Az Agence Fargo-RDN sajtóügynökség szervezésében kerül sor arra a sajtóebédre, ahol a tanácsadással és piaci elemzéssel foglalkozó [Agritel](#) vállalkozás képviselői adtak tájékoztatást a németországi munkaerő-piaci, energia-politikai és termelékenységi kérdésekről valamint arra próbáltak választ adni, követendő példa-e Németország ebből a szempontból a francia mezőgazdaság és élelmiszer-ipar számára?

Az AGRITEL (tulajdonosi háttérét tekintve is¹) független tanácsadó cég az agrár-ipar területén, kirendeltséggel Ukrajnában (2009) és Kínában (Sanghaj, 2013) is. Németországban irodát nyitnak az idén mivel egy korábbi tanulmányuk alapján a német piac kellő perspektívát jelent egy olyan piaci analízissel (is) foglalkozó cégnek, mint az övék. Külön elemzőjük van Spanyolországra, mivel az ottani piaccal kapcsolatos igények ezt indokoltá tették.

A német és francia sertéságazat versenyképességének összehasonlítása

Ami Németország francia megítélését illeti, az Agritel által ismertett adatok szerint „minden második francia bámulja” a „német gazdasági csodát” a gazdasági és munkanélküliségi adatok fényében, és aláhúzták, ez elsősorban a német szociális modellnek – már ha lehet ilyenről beszélni – köszönhető. Emiatt ugyanis a német munkaerő költsége lényegesen kisebb, mint pl. Franciaországban, Hollandiában vagy Belgiumban, ami jelentős versenytorzító hatások forrása. A jelenlegi német kormányzati ciklus koalíciós sajátosságainak fényében viszont egyelőre úgy tűnik, Angela Merkel rákényszerült a minimálbér általános érvényű bevezetésére 2015. január elsejétől 8,50 EUR/óra szinten, ami még így is érezhetően alacsonyabb, mint a francia érték. Álláspontjuk szerint ez egyes ágazatokban hatással lesz a versenyképességre, másokra nem. Ezt árnyalja, hogy a gazdaság egyes területein a szakszervezetek és a munkaadók között már korábban megkezdődtek a tárgyalások a minimálberről, így ott nem lesz érdemi hatás, illetve vannak olyan szektorok, ahol megegyezés született a bevezetés 2017-re történő halasztásáról. Valószínűsíthető továbbá, hogy az ország keleti részén, ahol a bérek jelenleg is mintegy 20%-kal alacsonyabbak, mint a nyugati részen, jelentősebb hatással kell számolni.

Ami az agráriumot és az élelmiszer-ipart illeti, az Agritel várakozásai szerint bizonyos változások mindenképpen lesznek, mivel eddig itt semmilyen minimálberről nem lehetett beszélni, ennek érzékeltetésére a sertéságazatot hozták példának.

A német agrár-export jelenleg 64, a francia 58 milliárd eurót tesz ki, viszont míg a német élelmiszer-ágazati külkereskedelmi mérleg komoly negatívumot (-12,9 milliárd euró), a francia jelentős pozitívumot (közel 12 milliárd euró) mutat. 2000-2010. között viszont a német hústermelés 26%-kal bővült, a francia ugyanezen idő alatt 11%-kal csökkent. A sertéságazatban a németországi bővülés 27% volt, francia oldalon viszont 0,7%-os csökkenést regisztráltak. Hasonlóan jelentős bővülés volt Németországban a baromfi-ágazatban, miközben Franciaországban ez is csökkent. A marhahús esetében a két ország egymás közötti kereskedelmében már 20 éve is német többletről lehetett beszélni, 2008. óta ez a helyzet sertésben, 2010-től pedig a baromfihús-kereskedelemben is.

A szakértők szerint a német versenyképességi előny okai:

- nincs minimálbér, sem kollektív szerződés, (8,76-10 EUR/h)
- rugalmas feltételek a határozott idejű szerződéssel alkalmazottak esetében,
- az időmunkások alkalmazása 7 euró/h költséggel
- a kölcsönzött munkaerő alkalmazásának kiterjedt gyakorlata, legfőleg 5 eurós óránkénti költséggel

A vágóhidakon a minimumbér Németországban 5 euró/h, Franciaországban 15 euró, ami hatalmas különbséget jelent és nagyon komoly kihatással van a termelési költségekre, miközben az élősértés előállítási ára nagyjából ugyanaz a két ország esetében. Ez azt is jelenti, hogy az igazi versenyelőny a földolgozó-iparnál kezdődik, hiszen a szemesztermények termelési költségei is nagyjából azonosak a két országban. (A maximális bérek a német vágóhidakon 15, a franciákon 20 eurót érhetnek el, azaz még itt jelentős a német előny.)

Kérdés, hatással van-e az eredményességre az egyes ágazatok és piaci szereplők szervezettsége? A válasz az Agritel szerint egyértelmű igen, mert a németországi szereplők sokkal koncentráltabbak, a piacvezető vágóhidak lényegesen nagyobbak, ami nem csak magukra a cégcsoportokra, de az egyes üzemekre is igaz. A legnagyobb német piaci szereplő háromszor akkora volumenű sertést dolgoz föl, mint francia versenytársa, továbbá a német cégek lényegesen előrébb járnak az innovatív technológiák alkalmazásában is. A vágóhídi automatizálás szintjét mutatja, hogy a legnagyobb német vágóhidak heti 110 ezer sertést is képesek levágni, míg a franciák esetében ez legfőleg 50 ezer állat. Ennek következménye, hogy a német szereplők jóval rugalmasabban tudnak a piaci igényekre reagálni és képesek akár nagyon nagy mennyiségben is teljesen homogén árut szállítani. További előny a technikai-technológiai háttér fejlettsége, ami szintén jobb mutatókkal bír, mint Franciaországban, ez pedig érdemben meghatározza a termelékenységben rejlő különbségek egy részét is. Részben ennek is köszönhető, hogy a német sertéshús-export az utóbbi években dinamikus bővülési pályát mutatott, miközben az exportált mennyiségben egyre kisebb hányadot foglal el a csontozott hús aránya (15 év alatt 35-ről 20%-ra csökkent). Szerepe van a „német vágóhídi-húspiaci csodában” a *hard discount* (Lidl, Aldi) megjelenésének és térnyerésének, akiknek teljesen azonos kiszerelésben lehet az adott terméket szállítani, csak a címkét kell változtatni, míg a francia piacon minden szereplő igyekszik saját arculattal megjelenni, ami nagyon komoly többletköltségeket jelent (más csomagolóanyag, más kiszerelési mennyiség, stb.).

Egyáltalán nem zárható ki, hogy a munkabérben jelentkező nagy különbség tette lehetővé, hogy olyan forrásokat tudtak az ágazati szereplők a kutatás-fejlesztésre, innovációra és marketingre fordítani, amik hosszabb távra is stabilizálták a német versenyelőnyt, amit nem fog jelentősen veszélyeztetni, ha a munkabér költsége valamelyest emelkedni fog.

A minimálbér bevezetése az élelmiszer-iparban 6-7%-kal fogja emelni a kifizetendő bruttó bértömeget. Ha a vágóhidak esetében eddig 15%-volt a bérköltség aránya, egy ilyen mértékű emelés érdemben nem fog olyan változást eredményezni, hogy az a francia vágóhidak számára „megváltást” jelentsen és versenyhátrányuk egyik napról a másikra eltűnjön. A németek ugyanis olyan mértékben képesek a piaci igényekhez alkalmazkodni és ezzel párhuzamosan biztosítani a fűsértések szinte maradék nélküli valorizálását, amire a francia piaci szereplők képtelenek, annak minden költségvonzatával együtt. Azaz a német húszágazat továbbra is egy fölfelé ívelő pályán lesz, a francia esetében addig nem lehet a negatív spirálból való kikerülésről beszélni, amíg nem történik meg az ágazat érdemi és teljes restrukturációja. Másként fogalmazva néhány francia vágóhid bezárása nem fogja megoldani a krízist, a teljes vágóhídi logika átalakítására van szükség és el kell érni a megmaradó vágóhidak esetében a maximális kihasználási szintet és a kritikus méretet. További kitétel, hogy azok, akik rés piacokra fókuszálnak, nem számolhatnak érdemi export-tevékenységgel, ami tovább növeli sérülékenységüket.

Németország számára a jövőben is hatalmas előnyt jelent, hogy az ország földrajzi elhelyezkedésénél fogva ideális logisztikai helyzetben van, ami lényeges helyzeti előnybe hozza a vágóhidakat akkor is, ha a bérköltségek kismértékű növekedése valamelyest csökkentené versenyképességüket.

Energetikai kérdések

Energetikai szempontból a jelenlegi helyzet a német nukleáris energetikai szektor fokozatos leállítását jelenti 2022-ig, ami várhatóan azzal jár, hogy a gáz és a kőszén került az „energetikai átmenet” középpontjába azzal a megköttéssel, hogy használatuk – a tervek szerint átmeneti – növelése mellett sem nőhet az ország széndioxid-emissziója. Ezt sokak szerint majdnem lehetetlen tartani, csak akkor, ha az energetikai függetlenség arányának csökkenése mellett növelik az importált áram mennyiségét. A gazdaság szempontjából fontos, hogy a nagy cégek nagyjából ugyanannyit fizetnek, mint a francia cégek (5,6 és 5 cent/kWh), viszont a lakossági tarifá Németországban majdnem kétszerese a franciának (13 és 25 cent/kWh). A magasabb fogyasztói árak gyakorlatilag negyede a zöld áram támogatott árának fedezésére szolgál, így a zöldáram termelésének többlet-költségét a német fogyasztók kénytelenek fizetni, a vállalatok versenyképességére így a zöld energia termelése nincs hatással. Franciaországban viszont nagyon komoly szociális feszültséget jelentene, ha a kormányzat valóban csökkentené a nukleáris energia részarányát az energia-mixben és az ezt kiváltani hivatott többlet-zöldáram költségeit a lakosságra terhelné, ezért is kell az ilyen értelmű bejelentéseket bizonyos főntartásokkal kezelni.

A zöldáram előállításában nagyon komoly szerephez jutottak Németországban a gazdálkodók, akik minden egységnyi megújuló energia-termelési beruházás ellentételezéseként 1,6-szoros kiegészítő jövedelemre tehetnek szert, legyen szó szélről, napról vagy biogázzal. A jelenleg működő 7500 németországi biogáz-termelő egységben fölhasznált nyersanyag 70%-a kukorica, a szántóterület 18%-a nem élelmiszer-termelést szolgál, ez pedig komoly szakmai (pl. vetésforgó, biológiai sokféleség) és egyéb (morális) kérdéseket vet föl. A megújuló energiák ilyen formában történő termelése a nagy cégek versenyképességére nincs hatással, ahogy a magasabb áramarat fizető kis- és középvállalkozások esetében sem beszélnek egyelőre ilyen hatásról.

Általános piaci helyzetkép

Saját ukrain tapasztalataik szerint a feszült politikai helyzet ellenére a kereskedelemben erre visszavezethető okok miatt nincsenek főnakedások, csupán a szokásos téli logisztikai

problémák jelentkeznek, illetve csak néhány óvatosabb külföldi partner halasztotta el egyes szállításait. Ezzel együtt a szakmai munka Ukrajnában sosem volt egyszerű az olyan külföldi cégek számára mint az övék, mivel az ottani törvényi háttér nem kifejezetten előnyös a tevékenységhez. Ennek ellenére szóba sem jöhet az iroda bezárása, mivel az ukrán, valamint az orosz, kazah adatokhoz és a Fekete-tenger térségében történetekhez hitelesen kívülről nem lehet hozzáférni.

Ami a mostani globális piaci helyzetet illeti, a búza és a kukorica stabilizálódott, ám véleményük szerint egy legföljebb 10 eurós csökkenés azonban nem zárható ki, de talán nem lesz érdemi változás a jövő nyárig. A Fekete-tenger térségében a klimatikus helyzet kedvez a búzának, ellentétben az USA-val, ahol az időjárás miatt akár 15%-os fagykár is bekövetkezhet, ez pedig már komoly kihatásokkal lehet az árfolyamokra (*míg az 5%-os, „szokásos” kisesésnek nincs, a 10%-osnak csupán kisebb hatása van a búza tőzsdei árára*). A jelenlegi árak mellett a búza termelői költsége fedezhető, a kukoricánál viszont a kimondottan csapadékos ősz és a megkésett vegetáció miatt a szárítási költségek jelentősen magasabbak, emiatt az ár nem fedezi a termelési költségeket, vagy legalábbis 11-12 tonna/ha termésátlagok alatt nem.

A repce viszont egyelőre bizonytalan, árfolyama sokban függ attól, milyen termést lehet betakarítani a déli féltekén. A legutolsó kanadai, jóval az átlag fölötti termés ellenére az árak egyelőre nem csökkentek, mivel a repcefogácsa továbbra is komoly keresleti piacot mutat és ennek köszönhetően az árak pillanatnyilag szinten maradnak.

A cukorpiac elsősorban a dél-amerikai pénzpiaci folyamatoktól függ, azaz a piac arra vár, leértékelik-e a brazil és az argentin valutát vagy sem?

Somogyi Norbert, Párizs

ⁱ Törzstökéjükbe ugyanis nem engednek be olyan tulajdonosokat, akik a terménykereskedelemben érdekeltek, ezen keresztül is meg kívánják függetlenségüket és semlegességüket őrizni. A cégen belül kilenc nyelven tudják megszólítani az ügyfeleket, így igen széles ügyfélkört meg tudnak szólítani. Az EU-ban 12, az EU-n kívül további nyolc országban vannak tevékenységükön keresztül jelen. Terjeszkedésüket többek között azzal indokolják, hogy kizárólag Párizsból nem lehet a világpiaci folyamatokat elemezni, figyelemmel követni, már csak azért sem, mert Franciaország valójában vajmi kevés befolyással bír a nemzetközi terménypiacra – ezt az elmúlt néhány év történései messzemenően igazolták. Elengedhetetlennek tartják a fő termelési és vásárlói körzetekben való folyamatos fizikai jelenlétet, ez nyilvánul meg a kijevi és sanghaji irodák megnyitásában.

A klasszikus (határidős) terménypiacok mellett egyre komolyabban foglalkoznak a fenntartható mezőgazdasággal, klímaváltozással, karbon kredittel, sőt a mezőgazdasági termelést és piacokat meghatározó jogszabályi környezettel is, mivel a termelői jövedelmek több évre előre történő előrejelzése szempontjából ezeket messzemenően figyelembe kell venni. Hasonló okokból kezdték meg tevékenységük kiterjesztését a hagyományos és megújuló erőforrásokra, energiahordozókra is.